

## สารบัญ

|                                                                                             | หน้า |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| บทคัดย่อ .....                                                                              | (1)  |
| กิตติกรรมประกาศ.....                                                                        | (3)  |
| บทที่                                                                                       |      |
| 1. บทนำ.....                                                                                | 1    |
| 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....                                                      | 1    |
| 2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....                                                             | 4    |
| 3. สมมติฐานการศึกษา .....                                                                   | 4    |
| 4. ขอบเขตของการศึกษา.....                                                                   | 5    |
| 5. วิธีการดำเนินการศึกษา .....                                                              | 5    |
| 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....                                                           | 6    |
| 2. ลักษณะของแม่น้ำโขงและการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงของประเทศใน<br>ลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ..... | 7    |
| 1. ลักษณะลุ่มแม่น้ำโขงทางด้านภูมิศาสตร์.....                                                | 9    |
| 2. ทรัพยากรที่สำคัญในแม่น้ำโขง .....                                                        | 12   |
| 2.1 ทรัพยากรน้ำ(Water Resources).....                                                       | 12   |
| 2.2 ทรัพยากรชีวภาพ.....                                                                     | 14   |
| 3. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในแม่น้ำโขงตอนล่าง.....                                    | 17   |
| 3.1 การผลิตกระแสไฟฟ้า.....                                                                  | 17   |
| 3.2 การเกษตรกรรม.....                                                                       | 19   |
| 3.3 การคมนาคม.....                                                                          | 21   |
| 3.4 การทำประมง.....                                                                         | 22   |

|                                                                                      |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.5 การท่องเที่ยว.....                                                               | 23 |
| 4. ความสัมพันธ์ระหว่างแม่น้ำโขงตอนบนและตอนล่าง.....                                  | 24 |
| 4.1 ความสัมพันธ์ในแม่น้ำโขงระหว่างตอนบนและตอนล่าง.....                               | 24 |
| 4.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มแม่น้ำโขง.....                                             | 26 |
| (ก) การสร้างเขื่อนต่างๆในประเทศแม่น้ำโขง.....                                        | 26 |
| (ข) การปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือในลุ่มแม่น้ำโขง.....                           | 27 |
| 3. หลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้น้ำจากลำน้ำระหว่างประเทศ.....                 | 29 |
| 1. ความหมายของแม่น้ำระหว่างประเทศ.....                                               | 30 |
| 1.1 แม่น้ำระหว่างประเทศ (international river).....                                   | 30 |
| 1.2 ลุ่มน้ำระหว่างประเทศ (international drainage basin).....                         | 32 |
| 1.3 ลำน้ำระหว่างประเทศ (international watercourses).....                             | 34 |
| 2. ทฤษฎีการใช้น้ำตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ.....                                     | 35 |
| 2.1 ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเด็ดขาดเหนือดินแดน<br>(Absolute Territorial Sovereignty).....   | 35 |
| 2.2 ทฤษฎีบูรณภาพอย่างเด็ดขาดเหนือดินแดน<br>(Absolute Territorial Integrity).....     | 37 |
| 2.3 ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยอันมีจำกัดเหนือดินแดน<br>(Limited Territorial Sovereignty)..... | 38 |
| 2.4 ทฤษฎีผลประโยชน์ร่วมกัน (Community of Interests).....                             | 39 |
| 3. สิทธิและหน้าที่ของรัฐว่าด้วยการใช้น้ำจากลำน้ำระหว่างประเทศ.....                   | 40 |
| 3.1 สิทธิการใช้น้ำตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ.....                                    | 40 |
| 3.1.1 การใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม<br>(reasonable and equitable).....         | 41 |
| 3.1.2 หน้าที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น.....                                 | 46 |
| 3.2 หน้าที่ในการให้ความร่วมมือตามหลักกฎหมาย<br>ระหว่างประเทศ.....                    | 49 |

|       |                                                                                                                                                                                            |    |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.2.1 | หน้าที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า (prior notification)....                                                                                                                                        | 50 |
| 3.2.2 | หน้าที่ในการปรึกษาหารือ (consultation).....                                                                                                                                                | 51 |
| 3.2.3 | หน้าที่ในการเจรจา (negotiation).....                                                                                                                                                       | 52 |
| 3.2.4 | หน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล<br>(exchange of information).....                                                                                                                             | 53 |
| 4.    | หลักการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ และการระงับข้อพิพาทตามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน 1995.....                                                                | 56 |
| 1.    | วิวัฒนาการของความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนา<br>ลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน 1995.....                                                                                                | 56 |
| 2.    | สถานะทางกฎหมายของความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อ<br>การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน 1995.....                                                                                            | 58 |
| 3.    | หลักการใช้น้ำตามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนา<br>ลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน 1995 (Agreement on the cooperation<br>for the sustainable development of the Mekong river basin)..... | 59 |
| 3.1   | สิทธิในการใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม.....                                                                                                                                            | 59 |
| 3.2   | หลักการไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น.....                                                                                                                                             | 61 |
| 3.3   | หน้าที่ในการรักษาปริมาณการไหลในแม่น้ำโขง.....                                                                                                                                              | 63 |
| 3.4   | หน้าที่ก่อนการใช้น้ำ.....                                                                                                                                                                  | 65 |
|       | (ก) หน้าที่ในการบอกกล่าว (notification).....                                                                                                                                               | 65 |
|       | (ข) หน้าที่ในการปรึกษาหารือล่วงหน้า<br>(prior consultation).....                                                                                                                           | 66 |
|       | (ค) หน้าที่ในการทำข้อตกลงเฉพาะ<br>(specific agreement).....                                                                                                                                | 68 |
| 3.5   | หน้าที่ป้องกันสภาพแวดล้อมและความสมดุลทางนิเวศวิทยา..                                                                                                                                       | 69 |
| 3.6   | หน้าที่ในการให้ความร่วมมือ.....                                                                                                                                                            | 70 |

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 4. การจัดสรรน้ำในแม่น้ำโขง.....                                      | 71  |
| 4.1 วิธีการในการจัดสรรน้ำในแม่น้ำโขง.....                            | 71  |
| 4.2 กรณีตัวอย่างในการขอใช้น้ำ.....                                   | 72  |
| 5. หลักเกณฑ์การระงับข้อพิพาทตามความตกลงแม่น้ำโขง 1995.....           | 73  |
| 5.1 การระงับข้อพิพาทโดยคณะกรรมการแม่น้ำโขง.....                      | 73  |
| 5.2 การระงับข้อพิพาทโดยรัฐบาลของรัฐภาคี.....                         | 74  |
| 5. ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มแม่น้ำโขง.....                             | 77  |
| 1. ความตกลงแม่น้ำโขงบัญญัติเรื่องการใช้น้ำไว้ไม่ชัดเจน.....          | 77  |
| 1.1 ไม่ได้กำหนดปัจจัยในการใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผล<br>และเป็นธรรม.....  | 77  |
| 1.2 ความไม่ชัดเจนของหลักการใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผล<br>และเป็นธรรม..... | 80  |
| 1.3 กำหนดค่านิยมในการใช้น้ำไว้ไม่ชัดเจน.....                         | 83  |
| 1.4 ประสิทธิภาพของระเบียบปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา.....                 | 93  |
| 2. ปัญหาการใช้น้ำในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง.....                        | 95  |
| 2.1 ปัญหาการสร้างเขื่อนในประเทศลาว.....                              | 95  |
| 2.2 ปัญหาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำจากน้ำตกยาหลิ.....                       | 97  |
| 2.3 ปัญหาการผันน้ำในโครงการโขงชีมูล.....                             | 100 |
| 3. ปัญหาในการใช้น้ำของรัฐตอนบน.....                                  | 102 |
| 6. บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ.....                                        | 112 |
| 1. บทสรุป.....                                                       | 112 |
| 2. ข้อเสนอแนะ.....                                                   | 117 |
| บรรณานุกรม.....                                                      | 119 |